

ANAYASANIN (10, 20, 23, 41, 53, 74, 128.) MADDELERİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

Bilindiği üzere 5982 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” 07.05.2010 tarihinde TBMM tarafından kabul edildikten sonra 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Halk Oylaması sonucunda % 57.88 evet oyuyla kabul edildi. Konuyla ilgili 22.09.2010 tarihli ve 846 sayılı Yüksek Seçim Kurulu Kararı ve sonuç tutanağı Resmi Gazetede yayımlandı.(1)

Dolayısıyla 09/11/1982 tarihinde yürürlüğe giren 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının **10, 20, 23, 41, 51, 53, 54, 74, 84, 94, 125, 128, 129, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 156, 157, 159, 166**, Geçici Madde 15,18 ve 19. Maddelerindeki yeni değişiklikler yürürlüğe girdi.(2)

EŞİTLİK (Madde 10)

Anayasanın Birinci Kısım Genel Esaslar Başlığı altındaki 10. Maddesi, mevcut değişikliklerin işlenmiş haliyle;

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. **(Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.)** Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

Şeklinde olduğu görülmektedir.

Bahse konu değişikliğin gerekçesine göre(4); Anayasanın 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.” Yapılan değişiklikle, kadın ve erkek arasındaki eşitliği sağlamaya yönelik olarak Devlet tarafından bazı tedbirlerin alınabilmesine imkan tanınmakta ve alınacak bu nitelikteki tedbirlerin, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı vurgulanmaktadır. Öte yandan, özel surette korunması gereken kesimler için alınacak tedbirlerin de eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacağı hükme bağlanmaktadır. Bu sayede Devletin, tüm toplum kesimleri arasında bir yandan eşitliği sağlamaya, diğer yandan da korunması gerekenleri korumaya yönelik özel tedbirler alabilmesinin önü açılmakta ve bu amaçla yapılan düzenlemelerin eşitlik ilkesine aykırı kabul edilemeyeceği anayasal güvenceye kavuşturulmaktadır.

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINI İSTEME HAKKI (Madde 20)

Anayasasının İkinci Kısım Temel Haklar ve Ödevler İkinci Bölüm Kişinin Hakları ve Ödevleri başlığı altında yer alan **20. Maddesine** eklenen fıkra;

“(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”

Şeklinde dir. (5)

Bu ek fıkra ile anayasada yer alan “Kişisel Bilgilerin Korunması Hakkı” gerçi önceden Anayasa’da ayrıca vurgulanmamışsa da, Türkiye’nin de taraf olduğu “Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi’nin 17. Maddesinde **”Mahremiyet hakkı”** olarak, 1. Hiç kimsenin özel ve aile yaşamına, konutuna veya haberleşmesine keyfi veya hukuka aykırı olarak müdahale edilemez; onuru veya itibarı hukuka aykırı saldırılara maruz bırakılamaz . 2. Herkes bu tür saldırılara veya müdahalelere karşı hukuk tarafından korunma hakkına sahiptir.” Şeklinde yer almıştı.

Anayasanın 20. Maddesine konulan ek fıkranın gerekçesinde ise ;

“Uluslararası insan hakları metinlerinde yer almakla birlikte önceki anayasalarımızda olmayan kişisel bilgi ve verilerin korunması hükmü, Devlet organları ve özel kuruluşlar elindeki kişisel bilgilerin daha etkin korunmasını sağlamak amacıyla Anayasaya konulmaktadır”...şeklinde yer aldığı anlaşılmıştır. (4)

Kişisel bilgilerin korunması hakkının ayrıca düzenlenmesi tartışmalara meydan vermeme açısından isabetli olmuştur.

Anayasamızın 23. Maddesi

-(5.fıkrasının Eski Hali) “Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, (...) **vatandaşlık ödevi ya da** ceza soruşturması veya kovuşturması sebebiyle sınırlanabilir. “ şeklinde iken,

Bahse konu madde mevcut değişikliklerin işlenmiş haliyle;

Madde 23 – *Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

*-Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

*-Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek;

*-Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

(Değişik fıkra: 7/5/2010-5982/3 md.) Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir.

*-Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.”(2)

Şeklinde olduğu anlaşılmıştır.

Anayasanın 23 üncü maddesinde yapılan değişiklik gerekçesine göre ; idare tarafından, vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyetinin sınırlandırılmasına son verilmekte; yurt dışına çıkma hürriyetinin, sadece suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle ve hâkim kararına bağlı olarak sınırlandırılabilmesi ilkesi benimsenmekte olduğu,(4) anlaşılmıştır.

Mesela vergi borcu nedeniyle mükelleflerin yurt dışına çıkışını engelleyen düzenlemeye mesnet teşkil eden **”vatandaşlık ödevi”** ibaresi, yurt dışına çıkma hürriyetini sınırlandıran sebepler arasından çıkarılmış olduğundan bundan böyle yurt dışına çıkışın idarece sınırlandırılmasının gerekçesi olamayacak,

Bu itibarla, mesela vergi dairelerince 23 Eylül 2010 tarihinden itibaren amme borçluları hakkında 6183 sayılı Kanunun 36/A maddesi gereğince yurt dışı çıkış tahdidi tatbik edilmeyecektir.

Gelir İdaresi Başkanlığı da, konuyla ilgili Tahsilat İç Genelgesi yayımlamıştır. (6)

ÇOCUK HAKLARI (Madde 41):

Anayasanın İkinci Kısım Üçüncü Bölüm Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler başlığı altında yer alan **41. Maddesinin** başlığı sadece “Ailenin Korunması” şeklinde iken;

I. Ailenin korunması ve çocuk hakları olarak değiştirilmiş, maddeye eklenen ek fıkralar ise;

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.”

Şeklinde yer almıştır.

Anayasanın 41 inci maddesinde yapılan değişiklik gerekçesine göre (4) ;

- Maddeyle, tarafı olduğumuz Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ile diğer uluslararası belgelerde yer alan ve çocuk haklarıyla ilgili kabul gören evrensel ilkeler, Anayasa metnine dahil edilmekte; her çocuğun himaye ve bakımdan yararlanma hakkı olduğu vurgulanmakta ve çocuğun ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Getirilen düzenlemeyle ayrıca Devlete, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukların korunmasına yönelik gerekli tedbirleri alma ödevi yüklenmektedir.

Ek fıkralar, çocukların istismarını önlemeye yönelik Anayasaya yeni kavramlar getirmiştir. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma **yüksek yararına** açıkça aykırı olmadığı takdirde, ana ve babasıyla **kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme** hakkına sahiptir.

Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alma mükellefiyetinde kılınmıştır. Aileler eğer çocuklarının “korunma ve bakımdan yararlanma **yüksek yararını**” sağlayamıyorlarsa çocuğun ana ve babasıyla **kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme** hakkının kullanılamayacağı ve devlet tarafından korumaya alınacağı, yine çocuğun her türlü istismar ve şiddete maruz kalması halinde devlet tarafından korumaya alınacağı yönünde düzenlemeler ve uygulamalar yapılmasını gerektireceği anlaşılmaktadır.

BİLGİ EDİNME VE KAMU DENETÇİSİNE BAŞVURMA HAKKI (Madde 74):

Anayasanın İkinci Kısım Dördüncü Bölüm Siyasi Haklar ve Ödevler başlığı altında yer alan 74. Maddesinin kenar başlığı VII. Dilekçe hakkı” iken ;

VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı şeklinde değiştirildiği, üçüncü fıkrasının mülga olduğu, dört adet ek fıkra eklendiği, bu haliyle **74. Maddenin;**

“Vatandaşlar **(Ek ibare:3/10/2001-4709/26 md.)** ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, **(Ek ibare:3/10/2001-4709/26 md.)** gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

(Mülga üçüncü fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.)

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Kamu Başdenetçisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gizli oyla dört yıl için seçilir. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan aday seçilmiş olur.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Bu maddede sayılan hakların kullanılma biçimi, Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, görevi, çalışması, inceleme sonucunda yapacağı işlemler ile Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi ve özlük haklarına ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.”

Şeklinde olduğu anlaşılmıştır.

Mülga **üçüncü fıkranın eski halinin**; dilekçe hakkında bahisle “Bu hakkın kullanılma biçimi kanunla düzenlenir.” Şeklinde olduğu görülmektedir.

Anayasanın 74 üncü maddesinde yapılan değişiklik gerekçesine göre;

Bireylerin, kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen iş ve işlemlerle ilgili olarak bilgi edinebilmesi, kamu yönetiminde şeffaflığın sağlanması bakımından büyük öneme sahiptir. Bilgi edinme hakkı, bu konuda çıkartılan özel bir Kanunla düzenlenmiş bulunmasına rağmen (7), Anayasada bu hakkı doğrudan düzenleyen açık bir hüküm yer almamaktadır. Günümüz toplumunda büyük önemi haiz olan bu hakkın garanti altına alınmasının ileri bir adım olacağı düşünüldüğünden, maddede yapılan değişiklikle bilgi edinme hakkı, Anayasada açıkça düzenlenmektedir.

Öte yandan maddeyle, Kamu Denetçiliği Kurumunun kurulması öngörülmektedir. Kamu Denetçiliği Kurumu, bireylerin idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetlerini incelemekle görevlendirilmektedir . Pek çok Avrupa ülkelerinde işletilen bu müessesenin, idarenin işleyişi konusunda standartlar oluşturacağı, ilkeler belirleyeceği ve önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumunun kurulup faaliyete geçirilmesi, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının da bir gereğidir. Bu kapsamda, idarenin işleyişi ile ilgili olarak, bireylere, kamu denetçisine başvurma hakkı getirilmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulması öngörülen Kamu Denetçiliği Kurumunda görev yapacak Kamu Başdenetçisinin seçimine ilişkin anayasal esaslar düzenlenmektedir. Bunların yanında, Kamu Denetçiliği Kurumuna ilişkin diğer hususların kanunla düzenleneceği hükme bağlanmaktadır.

Bilindiği gibi konuyla ilgili Kanun (8) daha önce yürürlüğe girmiş olmasına rağmen, anayasal dayanağının bulunmadığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.(9) Sorun, Anayasa normu düzeyinde ve kurulu iktidarı bağlar şekilde çözüme kavuşturulmaktadır.(4)

MEMURLARIN MALİ VE SOSYAL HAKLARA İLİŞKİN TOPLU SÖZLEŞME HAKLARI (Madde 53, Madde 128)

Anayasanın Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler Başlığı altında yer alan 53. Maddesinin, **(Eski Hali) A. Toplu iş sözleşmesi hakkı** iken **(7/5/2010-5982/6 md.ile) “A. Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı”** olarak değiştiği,

Madde 53–.....

(7/5/2010-5982/6 md. İle Anayasanın 53. Maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır)

(Ek fıkralar: 7/5/2010-5982/6 md.)

“Memurlar ve diğer kamu görevlileri, toplu sözleşme yapma hakkına sahiptirler. Toplu sözleşme yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde taraflar Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurabilir. Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararları kesindir ve toplu sözleşme hükmündedir.

Toplu sözleşme hakkının kapsamı, istisnaları, toplu sözleşmeden yararlanacaklar, toplu sözleşmenin yapıma şekli, usulü ve yürürlüğü, toplu sözleşme hükümlerinin emeklilere yansıtılması, Kamu Görevlileri Hakem Kurulunun teşkili, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar kanunla düzenlenir.” Hükümleri eklendiği anlaşılmıştır.

Madde gerekçesine göre “Anayasanın 53 üncü maddesinin mevcut düzenlemesinde, memur ve diğer kamu görevlilerinin sadece toplu görüşme hakkına sahip olduğu hükme bağlanmaktadır. Toplu görüşme kapsamında anlaşma sağlanması halinde, mutabakat metni imzalanmakta ve gereği için Bakanlar Kurulunun takdirine sunulmaktadır. Anlaşma sağlanamazsa, konu yine Bakanlar Kurulunun takdirine bırakılmaktaydı. Uzlaştırma Kuruluna gidilmesi de mümkündür. Ancak, Uzlaştırma Kurulunun kararları Bakanlar Kurulunu bağlayıcı nitelikte olmadığından, anlaşmazlık, her zaman Bakanlar Kurulunun takdir ettiği şekilde sonuçlandırılıyordu.

Maddeye eklenen yeni hükümlerle, memur ve diğer kamu görevlilerine toplu sözleşme yapma hakkı getirilmektedir. Toplu sözleşme konusunda kamu işvereni ile memur ve diğer kamu görevlileri anlaşılırsa, toplu sözleşme imzalanacak ve uygulamaya konacaktır. Eğer anlaşma olmazsa, konu Uzlaştırma Kuruluna götürülecektir. Uzlaştırma Kurulunun vereceği karar kesin olacak ve toplu sözleşme yerine geçecektir. Mevcut düzenlemedeki Bakanlar Kurulunun takdir yetkisi sona erdirilmektedir. Ayrıca, memur ve diğer kamu görevlilerine tanınan toplu sözleşme hakkının, emeklilere yansıtılmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenlenmesi öngörülmektedir. Bu şekilde emeklilerin de kanunda öngörülen çerçevede toplu sözleşmenin sonuçlarından faydalanması imkanı getirilmektedir. Yapılan bu yeni düzenlemenin bir sonucu olarak 53 üncü maddenin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

Öte yandan, maddeyle, Uluslararası Çalışma Teşkilatının (ILO) Teşkilatlanma ve Kollektif Müzakere Hakkı Prensiplerinin Uygulanmasına Müteallik 98 Sayılı Sözleşmesinin 4 üncü maddesinde öngörülen “serbest ve gönüllü toplu pazarlık” ilkesiyle bağdaşmayan 53 üncü maddenin dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.(4)

Anayasanın Üçüncü Kısım İkinci Bölüm Yürütme başlığı altında yer alan **128. Maddesinin** ikinci fıkrasına eklenen son cümle ile ikinci fıkranın;

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. **(Ek cümle: 7/5/2010-5982/12 md.)** “Ancak, malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır.”

Şekline geldiği anlaşılmıştır.

Madde gerekçesine göre Anayasanın 53 üncü maddesinde yapılan değişiklikle, memur ve diğer kamu görevlilerine toplu sözleşme yapma hakkı verilmektedir. Anayasanın 128 inci maddesinde ise, memur ve diğer kamu görevlilerinin nitelik, atanma, aylık, ödenek gibi özlük haklarının kanunla düzenleneceği hükümü yer almaktadır. 53 üncü maddede yapılan değişikliğe paralel olarak, memur ve diğer kamu görevlilerinin malî ve sosyal haklarına ilişkin toplu sözleşme hükümlerinin saklı olduğu hükme bağlanmaktadır.

Bu ek cümlenin, özellikle bazı Belediyelerde memur sendikalarıyla yapılan toplu sözleşmelerde “sosyal denge zammı” adı altında 657 sayılı Kanuna tabi personele yapılan ödemelerin Sayıştay’ca mali yönden sorgulanmasını ve kişi borcuna alınması uygulamasını ortadan kaldırdığı,

İstanbul İli Eyüp İlçesi Belediyesi Genel Teftişi sırasında, Sayıştay Genel Kurulunca 1994 tarihinde alınan ve kişi borcu çıkarılma gerekçesi olarak kullanılan kararın yeniden gözden geçirilmesi hususunun takdiri gerektiği düşüncesiyle Müfettişliğimce Sayıştay Başkanlığına gönderilmek üzere bir İnceleme Raporu düzenlenmiş olduğu,

Bahse konu raporun sonuç kısmında da belirtildiği üzere “...benzeri ödemelerin **Sayıştay Genel Kurulunun 23.06.1994 tarih ve 4808/1 sayılı Kararına** aykırı olduğu” nedeniyle kişi borcuna konu edilmesinin anayasanın değişiklikten önceki halinde de söz konusu olmaması gerektiğine dair görüşler bulunduğu üzerinde durulduğu, (10)

Anlaşılma ile birlikte, Anayasadaki bu değişiklikler sonrasında benzer durumların bundan böyle mali açıdan da sorguya konu olmaktan kesin olarak çıktığı bir vakıadır.

Mevcut haliyle 12.09.2010 tarihinde halkoyunda tasvip gören Anayasa değişikliğinin tüm maddeleriyle ilgili değerlendirmeler bu yazıda işlenmemişse de, tüm değişikliklerin ülkemiz açısından olumlu sonuçlar doğuracağı, buna dayalı olarak yapılacak mevzuat düzenlemelerinin uygulamaya ışık tutacağı kanaatindeyim.
30.10.2010

Yener YÜKSEL
Mülkiye Başmüfettişi

KAYNAKÇA:

1- (23.09.2010 gün ve 27708 sayılı) Resmi Gazete; Yüksek Seçim Kurulunun 846 sayılı Kararı ve Anayasa Değişikliklerinin Halk Oylaması Sonuç tutanağı.

2-Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2709&sourceXmlSearch=&Mevzuatlliski=0> (Erişim 30.09.2010)

3-(7/5/2010) tarihli ve 5982 sayılı Halkoyuna Sunulan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (Anayasa Mahkemesinin İptal Kararının İşlenmiş Hali) <http://www.tbmm.gov.tr/docs/5982.pdf> (erişim: 29.10.2010)

4- 5982 sayılı Kanun Gerekçeleri

<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss497.pdf> (erişim: 29.10.2010)

5- AB mevzuatı çerçevesinde kişisel verilerin korunması ve mahremiyetin gizliliğinin sağlanması hususu önemli bir yer işgal etmektedir. Zira günümüzün temel bileşenlerinden birisi olan kişisel verilerin korunması hususuna yönelik olarak AB tarafından 2002/58/EC ve 95/46/EC sayılı 2 adet direktif çıkartılmıştır. 95/46/EC sayılı AB direktifine ilişkin olarak Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan yasa taslağı halen yasalaşmamıştır. Bununla beraber Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan ve yukarıda da belirtilen Yönetmelik AB mevzuat uyumu çalışmaları çerçevesinde 2002/58/EC sayılı direktifi uyumlaştırmak üzere yayınlamıştır. (ERSOY,Eren 'Gizlilik,Bireysel Haklar, Kişisel Verilerin Korunması' Telekomünikasyon Kurumu) <http://ab.org.tr/ab06/bildiri/6.doc> (Erişim: 26.10.2010)

6-Gelir İdaresi Başkanlığının 2010/1 seri nolu Tahsilat İç Genelgesi.

<http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1079&uid=ekdMkLbiD2sBkihP&type=icgenelge> (erişim:21.10.2010)

7- 24.10.2003 gün ve 25269 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu.

8- 13.10.2006 gün ve 26318 sayılı RG de yayımlanan 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu <http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2006/10/20061013-1.htm> (Erişim 30.10.2010)

9- (04.04.2009) gün ve 27190 sayılı RG de yayımlanan Anayasa Mahkemesinin (25.12.2008) gün ve 2006/140 esas , 2008/185 karar sayılı 5548 sayılı Kanunun tümünün iptaline dair kararı.

10- Sayıştay Başkanlığına tevdi edilmek üzere Mülkiye Başmüfettişi Yener YÜKSEL tarafından İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığına sunulan 14.06.2010 gün ve 131/52 sayılı İnceleme Raporu.